

Радничка права у Србији

Радничка права у Србији

rs.politsturm.com

2024-09-13

4 мин. читања

Радници у неким српским фирмама могу да добију додатак, који им је за живот преко потребан, само ако не изостану ни један дан са посла, показало је истраживање „Положај радника и радница у аутомобилској индустрији“ .

„Када закасните, губите бонус, а то није мала цифра.“

„Један човек, а камоли цела породица, не може да живи са минималном зарадом од 47.000 динара. Зато је важно тих 20 одсто плате, какав год да је бонус“, каже за Би-Би-Си на српском дугогодишњи радник у фабрици Јура.[1]

Као што видимо ово је један од начина на који капитализам кажњава раднике који искоришћавају своја “законом дата права” .

Ово дочарава и чињеница да радница која је дала горе наведене цитате није желела да јој име буде поменуто због страха од казне, на пример губљење посла.

„Нико неће директно рећи: ‘Не смете да узимате боловање‘.

„Дешава се, међутим, да се радницима укидају бонуси ако узму боловање. Пошто бонуси често чине значајан део зараде, на посао долазе болесни, угрожавајући своје здравље и здравље својих колега“, каже Бојана Таминџија, један од аутора истраживања Центра за политике еманципације (ЦПЕ).

“Оваква пракса је противзаконита и неуставна, јер приморава запослене да се одрекну права на плаћено одсуство, наводи се у истраживању.

У Министарству рада нису прецизирали да ли је таква пракса законита или не на питање Би-Би-Сија на српском језику о условљавању бонуса сваким доласком на посао.”

Овде се изражава апсолутна власт капиталиста и њихова повезаност са државом и свим њеним апаратима, која их неће спречити у угњетавању и кршењу права радничке класе.

Али ни то није све јер поред неизостајања Срби такође раде међу најдужим радним недељама.

“Просечна плата радника који су учествовали у ЦЕП анкети била је око 70.000 динара, од чега трећину чине бонуси, прековремени и ноћни рад.” наводи Би-би-си.

“Аутори Би-би-сија су разговарали са педесетак радника запослених у десет фабрика у различитим деловима Србије, чија се седишта налазе на различитим континентима. Пошто имају мале плате, радници су и у Њорсокаку јер нису у ситуацији да одбију или да се боре против прековременог рада и рада суботом“, каже за Би-Би-Си Бојана Таминџија.

Овакви радни односи су представљени као скроз добровољни зато што је раднику само понуђено да има опцију за смене или дане за бонус, али морамо узмети у обзир да без тих бонуса живот на тим платама није могућ.

Капиталисти не угњетавању раднике из њихове нарочите пакости. Ово су све последице основног закона капитализам који је формулисао Ј. Стаљин у његовом делу "Економски проблеми социјализма у СССР-у" 1951. године: "Обезбеђивање максималног капиталистичког профита кроз експлоатацију, пропаст и осиромашење већине становништва дате земље, кроз поробљавање и систематску пљачку народа других земаља, посебно заосталих земаља, и, на крају, кроз ратове и милитаризацију националне привреде који се користе за остваривање највећег профита." [2]

Оваква њихова позиција нужно их временом доводи до отвореног сукоба са радницима. Циљ радника, мора се међутим нагласити, не треба да буде развој и браћење законом дефинисаних радних права по судовима, како би сугерисало извештавање Би-би-сија и извештај ЦПЕ о којем је реч - већ организација, активна синдикална борба кроз штрајкове и активна политичка борба.

У свом делу "Прилог јеврејском питању", Маркс пише о различитим врстама права и њиховим улогама у нашем данашњем друштву.

Политичка еманципација и добијање права грађана, за шта су се Јевреји 19. века борили, Маркс пише, не доводи до опште људске еманципације - у грађанском друштву ван државне сфере, човек ће и даље тлачити човека:

"Није ли приватно власништво идеално укинута ако је непосједник постао законодавац посједнику? Цензус [ограничавање права гласа на основу богатства] је посљедњи политички облик признавања приватног власништва.

Па ипак, с политичким анулирањем приватног власништва приватно власништво не само што није укинута него се, штовише, претпоставља. [...] Довршена политичка држава по својој је суштини родни живот човјека у супротности према његову материјалном животу. Све претпоставке овог егоистичког живота остају изван државне сфере у грађанском друштву, али као својства грађанског друштва. Гдје је политичка држава достигла своју праву изграђеност, тамо човјек води двоструки живот - небески и земаљски, али не само у мислима, у свијести, него и у збиљности, у животу - живот у политичкој заједници, у којој се он јавља као друштвено биће, и живот у грађанском друштву у којему дјелује као приватан човјек, у којему друге људе сматра средством, самог себе понижава до средстава и постаје играчка туђих сила." [3]

С друге стране, у самом грађанском друштву ван отворено политичке сфере важи други тип права, права човека (људска права) - права која нису ништа друго но основни светоназор капиталиста:

"Прије свега констатирајмо чињеницу да такозвана права човјека, *droits de l'homme* [права човека], за разлику од *droits du citoyen* [права грађанина], нису ништа друго већ права члана грађанског друштва, тј. егоистична човјека, човјека који је одијељен од човјека и заједнице. [...] Слобода је, дакле, право да се чини све оно што другоме не шкоди. Граница у којој се сватко може кретати без штете по другога одређена је законом, као што је граница двају поља одређена међашем. Ради се о слободи човјека као изолиране, у себе повучене монаде. "

Каква су то онда законом и уставом одређена радна права која се данас спомињу - и каква је њихова позиција у систему људских права? Она нису ништа но скуп уступака датих радничкој класи од стране капитала као начин да се смири класна борба. За разлику од права на гласање или слободу говора (које је буржуазија историјски подржавала и која представљају централан део њиховог система људских права) - за одржавање оваквих радничких права

неопходан је континуиран притисак, у одсуству којег ће врло брзо доћи до потпуног нестанка (прво у пракси, а често временом и формално) таквих уступака.

Чињеница да се на пример право на боловање не поштује данас у Србији није резултат мањка владавине права или корумпираних судија - и у земљама које наши либерали виде као много изграђеније демократије судови се готово увек стављају на страну капитала и игноришу радна права. Непоштовање радних права је, управо супротно, резултат мањка услова који су оригинално и довели до усвајања тих радничких права - мањка организоване радничке класе која би могла да представи претњу капиталу. Чак и некаква економистичка организација једино заинтересована за то како да осигура минорна побољшања живота радника морала би да схвати да ће до таквих побољшања пре доћи оснивањем синдиката и организовањем штрајкова, а не подношењем низа тужби против послодаваца за кршење радних права или "едукацијом радница и радника о радним правима и механизмима заштите који им стоје на располагању".[4]

Наравно радници не треба и не смеју да се задовоље минималним повећањем плата и сличним уступцима, него и ту економску борбу морају повезати са политичком борбом за еманципацију радничке класе, у духу научног социјализма.

Извори:

[1]<https://www.bbc.com/serbian/lat/srbija-69302062>

[2]<https://www.marxists.org/reference/archive/stalin/works/1951/economic-problems/index.htm>

[3]<https://www.marxists.org/srpshrva/biblioteka/marks/1844/prilog-jevrejskom-pitanju/ch01.htm>

[4]<https://cpe.org.rs/wp-content/uploads/2024/06/Polozaj-radnika-i-radnica-u-automobilskoj-industriji-WEB-CPE-2024.pdf>

Оригинални чланак